

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 28. junija 2018*

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Pristojnost, priznavanje in izvrševanje sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo – Uredba (ES) št. 2201/2003 – Člen 8(1) – Običajno prebivališče otroka – Dojenček – Odločilne okoliščine za določitev tega prebivališča“

V zadevi C-512/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (okrožno sodišče Poznanj – Stare Miasto, Poljska) z odločbo z dne 16. avgusta 2017, ki je na Sodišče prispela 22. avgusta 2017, v postopku, ki ga je sprožila

HR,

ob udeležbi

KO,

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w Poznaniu,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi J. L. da Cruz Vilaça (poročevalec), predsednik senata, E. Levits, A. Borg Barthet, sodnika, M. Berger, sodnica, in F. Biltgen, sodnik,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za HR A. Kastelik-Smaza, advokat,
- za KO K. Obrębska-Czyż, advokat,
- za poljsko vlado B. Majczyna, agent,
- za češko vlado M. Smolek, J. Vlácil in A. Kasalická, agenti,

* Jezik postopka: poljščina.

– za Evropsko komisijo M. Wilderspin in D. Milanowska, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 8(1) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru postopka, ki ga je začela oseba HR o zahtevku za določitev načinov izvrševanja starševske odgovornosti glede njene mladoletne hčerke.

Pravni okvir

Uredba št. 2201/2003

- 3 V uvodni izjavi 12 Uredbe št. 2201/2003 je navedeno:

„Temelji pristojnosti v zadevah starševske odgovornosti, določeni v tej uredbi, so oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti. To pomeni, da je v prvi vrsti pristojna država članica, v kateri ima otrok običajno prebivališče, z izjemo nekaterih primerov spremembe otrokovega prebivališča ali v skladu s sporazumom med nosilcema starševske odgovornosti.“

- 4 Za namene te uredbe člen 2(9) te uredbe opredeljuje „pravice do varstva in vzgoje“ kot „pravice in dolžnosti, ki se nanašajo na skrb za otrokovo osebnost in zlasti pravico določitve kraja otrokovega prebivališča“.

- 5 Oddelek 2, naslovljen „Starševska odgovornost“, iz poglavja II navedene uredbe, naslovljenega „Pristojnost“, vsebuje med drugim člene od 8 do 15 iste uredbe.

- 6 Člen 8 Uredbe št. 2201/2003, naslovljen „Splošna pristojnost“, določa:

„1. Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.

2. Odstavek 1 se uporablja ob upoštevanju členov 9, 10 in 12.“

- 7 Člen 12 te uredbe, naslovljen „Dogovor o pristojnosti“, v odstavku 3 določa:

„Sodišča držav članic so pristojna tudi v zvezi s starševsko odgovornostjo v drugih postopkih, poleg navedenih v odstavku 1, kadar:

- (a) ima otrok bistveno povezavo s to državo članico, zlasti zaradi dejstva, da eden od nosilcev starševske odgovornosti običajno prebiva v navedeni državi članici ali je otrok državljan navedene države članice;

in

(b) so vse stranke v postopku pristojnost sodišč sprejele izrecno ali na drugačen nedvoumen način v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, in je to v otrokovo korist.“

8 Člen 15 Uredbe št. 2201/2003, naslovljen „Prenos pristojnosti na sodišče, ki je bolj primerno za odločanje o zadevi“, določa:

„1. Izjemoma lahko sodišča države članice, ki so po vsebini pristojna za zadevo, če menijo, da bi bilo sodišče druge države članice, s katero je otrok posebej povezan, primernejše za obravnavo zadeve ali njenega dela in če je to v korist otroka:

(a) prekinijo obravnavo zadeve ali njenega dela ter pozovejo stranke, naj začnejo postopek pri sodišču te druge države članice v skladu z odstavkom 4; ali

(b) zaprosijo sodišče druge države članice, naj prevzame pristojnost v skladu z odstavkom 5.

[...]

3. Za otroka se šteje, da je posebej povezan z državo članico v smislu odstavka 1, če je:

[...]

(c) otrok njen državljan [...]

[...]“

Poljsko pravo

9 V skladu s členi 579, 582 in 582¹ ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (zakon o pravnem postopku) z dne 17. novembra 1964 (Dz. U. 2016, postavka 1822) v različici, ki se uporablja v postopku v glavni stvari (v nadaljevanju: zakon o pravnem postopku), se zadeve glede dodelitve izvrševanja starševske odgovornosti, razrešitve bistvenih vprašanj v zvezi z otrokom in pravice do stikov z otrokom obravnavajo v nepravdnem postopku.

10 V skladu s členom 1099(1) zakona o pravnem postopku mora sodišče, ki odloča o zadevi, med postopkom ves čas po uradni dolžnosti paziti na pristojnost poljskih sodišč. Če ugotovi, da te pristojnosti nima, predlog zavrže.

11 V skladu s členom 386(6) zakona o pravnem postopku pravna presoja in navodila glede nadaljnega postopanja, vsebovana v obrazložitvi sodbe višjega sodišča, zavezujejo tako sodišče, ki mu je bila zadeva vrnjena v razsojanje, kot višje sodišče pri novi obravnavi zadeve. Ta določba se v skladu s členom 13(2) zakona o pravnem postopku po analogiji uporablja tudi v zadevah, ki se obravnavajo v nepravdnem postopku.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

12 Oseba HR je poljska državljanica, ki od leta 2005 živi v Bruslju (Belgija), kjer je zaposlena za nedoločen čas kot redno zaposlena uradnica Evropske službe za zunanje delovanje (ESZD). Oseba KO je belgijski državljan, ki prav tako živi v Bruslju.

- 13 Osebi HR in KO sta se spoznali leta 2013. Junija 2014 sta se v Bruslju preselili v skupno stanovanje. V razmerju se jima je 16. aprila 2015 v tem mestu rodila hči, MO, ki ima dvojno državljanstvo, poljsko in belgijsko. Iz predložitvene odločbe izhaja, da imata osebi HR in KO obe starševsko odgovornost glede otroka.
- 14 Po rojstvu osebe MO je oseba HR z njo ob soglasju osebe KO večkrat bivala na Poljskem, najprej v okviru svojega starševskega dopusta, nato pa v okviru počitnic in praznikov, in sicer v obdobjih, ki so včasih lahko trajala do tri mesece. Med temi bivanji je oseba HR z otrokom bivala pri svojih starših v Przesieki (Poljska) ali pa v stanovanju v Poznaniu (Poljska), katerega lastnica je od leta 2013.
- 15 Osebi HR in KO sta se razšli avgusta 2016 in od takrat naprej živita ločeno v Bruslju. Oseba MO živi skupaj z osebo HR in po dogovoru ima oseba KO enkrat tedensko stike s svojo hčerko, in sicer ob sobotah od 10.00 do 16.00. Oseba KO je v svojem stanovanju opremila sobo, da lahko sprejme hčerko. Poleg tega sta starša začela postopek mediacije, da bi poskusila rešiti vprašanje v zvezi s starševsko odgovornostjo glede osebe MO. Ta postopek pa je bil opuščen novembra 2016.
- 16 Oseba MO ne obiskuje niti jasli niti vrtca. Mati osebe HR tej pomaga pri vsakodnevni skrbi za otroka. Pred tem ji je pomagala varuška, ki je bila Poljakinja. Osebi HR in MO sta se izrekli za rezidentki tako v Belgiji kot na Poljskem. Oseba HR in njena družina se z otrokom sporazumevata v poljščini, medtem ko se oseba KO z njo pogovarja v francoščini. Njuna hči govori in razume predvsem prvega od teh jezikov.
- 17 Oseba HR se želi z osebo MO nastaniti na Poljskem, čemur oseba KO nasprotuje. V teh okoliščinah je oseba HR 10. oktobra 2016 na Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (okrožno sodišče Poznanj – Stare Miasto, Poljska) vložila predlog, katerega namen je na eni strani to, da se prebivališče osebe MO določi v kraju njenega lastnega prebivališča, katero koli že je, in da se na drugi strani osebi KO omogoči pravica do stikov.
- 18 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (okrožno sodišče Poznanj – Stare Miasto) je s sklepom z dne 2. novembra 2016 ta predlog zavrnilo zaradi neobstoja mednarodne pristojnosti poljskih sodišč za odločanje o tem predlogu. Po mnenju tega sodišča je običajno prebivališče otroka v Belgiji, ker oseba HR živi in dela v Bruslju. Zato so v skladu s členom 8(1) Uredbe št. 2201/2003 za odločanje o starševski odgovornosti glede osebe MO pristojna belgijska sodišča. Dejstvo, da oseba HR z otrokom obiskuje svojo družino na Poljskem in da je lastnica stanovanja v tej državi članici, te ugotovitve ne more ovreči.
- 19 Oseba HR se je 17. novembra 2016 pritožila zoper ta sklep pri Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznaniu, Poljska). Poleg tega je oseba KO februarja 2017 pri sodišču v Bruslju vložila zahtevo v zvezi s starševsko odgovornostjo glede osebe MO. Vendar je zadnjenavedeno sodišče prekinilo odločanje do konca postopka, ki je bil že začel pred poljskimi sodišči.
- 20 Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznaniu) je s sklepom z dne 28. marca 2017 razveljavilo sklep Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (okrožno sodišče Poznanj – Stare Miasto), saj je menilo, da so bila na podlagi člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 za obravnavo zahtevka v postopku v glavni stvari pristojna poljska sodišča.
- 21 V zvezi s tem je pritožbeno sodišče ugotovilo, da je bilo na dan vložitve tega predloga običajno prebivališče osebe MO na Poljskem. V tem okviru je to sodišče opozorilo, da v skladu s sodno prakso Sodišča, zlasti s sodbo z dne 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), otrokovo običajno prebivališče ustreza kraju, ki odraža neko vključenost otroka v družbeno in družinsko okolje. Vendar po mnenju višjega sodišča oseba MO, ki je bila na dan vložitve zahtevka iz postopka v glavni stvari stara 18 mesecev, ni bila vključena v belgijski družbeni sistem, ker ni obiskovala niti jasli niti vrtca in ni imela niti varuške z belgijskim državljanstvom ter je bil njen oče edina oseba iz tega okolja, ki je imela stike z njo. Od septembra 2016 naj bi bilo družinsko okolje osebe MO omejeno na njeno

mater, ki jo ima v vsakodnevem varstvu. Vendar naj bi bila oseba MO navezana na poljsko tradicijo in kulturo prek svoje matere in njene družine, ker je imela poljsko varuško in se tudi izraža predvsem v poljščini, ker je preživljala počitnice, praznike in večino starševskega dopusta osebe HR na Poljskem in ker je bila v tej državi članici tudi krščena.

- 22 Poleg tega po mnenju tega istega sodišča okoliščina, da osebi HR in KO nista poročeni in da nista kupili stanovanja v Bruslju, kaže na to, da prvonavedena ne namerava bivati v Belgiji dlje časa, kot to zahteva njena poklicna dejavnost. Nasprotno pa naj bi njena pridobitev stanovanja v Poznanju ter njena pogosta in dolgotrajna bivanja na Poljskem dokazovali, da se ima namen vrniti v to državo članico.
- 23 Belgijski državni tožilec je aprila 2017 izdal odločbo o prepovedi izstopa z ozemlja za osebo MO, in to za nedoločen čas. Osebi HR je bila vseeno odobrena pravica do bivanja z otrokom na Poljskem od 11. julija do 12. avgusta 2017.
- 24 Zadeva v glavni stvari je predložena v ponovno odločanje Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (okrožno sodišče Poznanj – Stare Miasto) po razveljavitvi njegovega prvotnega sklepa. Oseba HR je 19. junija 2017 poleg tega pred tem sodiščem vložila dodaten predlog, da bi to dovolilo preselitev osebe MO na Poljsko.
- 25 To sodišče meni, da sta v zadevi, kakršna je ta, o kateri odloča, ob upoštevanju sodne prakse Sodišča, zlasti sodbe z dne 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), mogoči dve razlagi pojma „običajno prebivališče“ otroka v smislu člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003.
- 26 Za določitev običajnega prebivališča dojenčka, kot je oseba MO, bi se namreč lahko upoštevale le integracijske vezi po tistem od staršev, ki zanj dejansko in vsakodnevno skrbi. S tega vidika bi morale biti odločilne vezi, ki jih otrok vzpostavi z državo članico, katere državljanstvo ima ta od staršev, in ki so razvidne iz dejstva, da v njej prebiva med prazniki in med dopustom navedenega od staršev, da stari starši in otrokova daljna družina na strani istega od staršev prebivajo v tej državi, da je bil v njej krščen in da se izraža predvsem v jeziku navedene države.
- 27 Vendar bi se lahko v enaki meri upoštevale tudi druge okoliščine, zlasti dejstvo, da zadevni otrok vsakodnevno prebiva v neki državi članici, da tisti od staršev, ki zanj dejansko skrbi, opravlja svojo poklicno dejavnost v tej državi, da ima otrok v njej zdravstveno oskrbo in da je drugi od staršev, s katerim ima otrok redne stike, državljan navedene države in v njej običajno prebiva.
- 28 V teh okoliščinah je Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (okrožno sodišče Poznanj – Stare Miasto) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba člen 8(1) [Uredbe št. 2201/2003] v okoliščinah obravnavanega primera razlagati tako, da:

– je kraj običajnega prebivališča osemnajstmesečnega otroka država članica, v kateri otrok izkazuje neko stopnjo vključenosti v družbeno in družinsko okolje zaradi državljanstva tistega od staršev, ki vsakodnevno skrbi za varstvo in vzgojo otroka, ker otrok uporablja uradni jezik te države članice, ker je bil v njej krščen, ker je v njej večkrat bival do tri mesece med prazniki in starševskim dopustom tega od staršev ter zaradi stikov z njegovo družino,

– v okoliščinah, v katerih otrok s tem od staršev preostanek časa živi v drugi državi članici in je ta od staršev tam zaposlen na podlagi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, otrok pa ima v tej državi stalne, toda časovno omejene stike z drugim od staršev in njegovo družino?

2. Ali je treba za to, da se na podlagi člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 določi kraj običajnega prebivališča osemnajstmesečnega otroka, za varstvo in vzgojo katerega glede na njegovo starost skrbi le eden od staršev, z drugim pa ima stalne, toda časovno omejene stike, kadar med staršema ni dogovora glede izvrševanja starševske skrbi in stikov z otrokom, pri oceni vključenosti otroka v družbeno in družinsko okolje enako upoštevati vezi otroka z vsakim od staršev ali pa je treba bolj upoštevati vez s tistim od staršev, ki vsakodnevno skrbi za varstvo in vzgojo otroka?“

Postopek pred Sodiščem

- 29 Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se ta zadeva obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja, določenem v členu 107 Poslovnika Sodišča. Peti senat je 6. septembra 2017 po opredelitvi generalnega pravobranilca odločil, da se temu predlogu ne ugodi.
- 30 Predsednik Sodišča pa je 15. novembra 2017 vseeno odločil, da se ta zadeva obravnava prednostno na podlagi člena 53(3) navedenega poslovnika.

Vprašanja za predhodno odločanje

Dopustnost

- 31 Na prvem mestu oseba HR za izpodbijanje dopustnosti predloga za sprejetje predhodne odločbe izpodbija predstavitev dejanskega stanja v predložitveni odločbi, za katero meni, da je nepopolna in zavajajoča. Po mnenju zadevne stranke naj bi s samim oblikovanjem vprašanj za predhodno odločanje predložitveno sodišče zmanjšalo pomen obstoječe vezi med osebo MO in Poljsko.
- 32 V zvezi s tem zadošča spomniti, da je Sodišče v okviru postopka iz člena 267 PDEU, ki temelji na jasni delitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, pristojno za odločanje o razlagi ali veljavnosti akta Unije zgolj na podlagi dejstev, ki jih navede nacionalno sodišče. Tako ugotavljanje kot presojanje zadevnih dejstev je v pristojnosti zadnjenavedenega sodišča (glej v tem smislu sodbi z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točka 13 in navedena sodna praksa, in z dne 21. julija 2016, Argos Supply Trading, C-4/15, EU:C:2016:580, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 33 Naloga Sodišča torej ni, da razreši morebitna nesoglasja, ki se nanašajo na dejstva v tej zadevi. Vendar pa mora razložiti Uredbo št. 2201/2003 glede na predpostavke, ki jih je navedlo predložitveno sodišče.
- 34 Na drugem mestu oseba HR izpodbija potrebo po teh vprašanjih za predhodno odločanje. V zvezi s tem dvomi, da bi bil odgovor Sodišča glede mednarodne pristojnosti poljskih sodišč še vedno koristen glede na čas, ki je potekel od vložitve zahtevka, ki se nanaša na starševsko odgovornost glede osebe MO. V tej fazi bi bilo treba zaradi otrokove koristi odločati o vsebini. Poleg tega naj predložitveno sodišče dejansko ne bi imelo nikakršnega dvoma o razlagi prava Unije in naj bi želelo samo, da Sodišče potrdi presojo dejstev, ki je v nasprotju s presojo Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznaniu), čeprav taka presoja ni v pristojnosti Sodišča.
- 35 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči na podlagi člena 267 PDEU zgolj nacionalno sodišče pristojno, da glede na posebnosti zadeve presodi tako potrebo po sprejetju predhodne odločbe, da bi se lahko izdala sodba, kakor upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču (sodba z dne 14. marca 2013, Allianz Hungária Biztosító in drugi, C-32/11, EU:C:2013:160, točka 19 in navedena sodna praksa).

- 36 Iz tega izhaja, da je v obravnavanem primeru predložitveno sodišče izključno pristojno za presojo, ali ima, ne glede na sklep, ki ga je izdalo Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznaniu), v zvezi z razlago pravil o mednarodni pristojnosti iz Uredbe št. 2201/2003 dvome, zaradi katerih je navedeni predlog za sprejetje predhodne odločbe potreben.
- 37 V teh okoliščinah je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Vsebinska presoja

- 38 Z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, predložitveno sodišče v bistvu sprašuje o razlagi pojma „običajno prebivališče“ otroka v smislu člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 in zlasti o elementih, ki omogočajo določitev običajnega prebivališča dojenčka v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari.
- 39 V zvezi s tem je treba opozoriti, da so v skladu s to določbo sodišča države članice pristojna za odločanje v zadevah starševske odgovornosti glede otroka, ki običajno prebiva v tej državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.
- 40 Ker ta uredba ne vsebuje opredelitve pojma „običajno prebivališče“ otroka ali napotitve na pravo držav članic v zvezi s tem, je Sodišče že večkrat rzsodilo, da gre za samostojen pojem prava Unije, ki ga je treba razlagati ob upoštevanju konteksta določb, v katerih je ta pojem naveden, in ciljev Uredbe št. 2201/2003, zlasti cilja, ki izhaja iz njene uvodne izjave 12, v skladu s katero so pravila o pristojnosti, določena v tej uredbi, oblikovana tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti merilo povezanosti (sodbe z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točke 31, 34 in 35; z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točke od 44 do 46; z dne 9. oktobra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, točka 50, in z dne 8. junija 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, točka 40).
- 41 V skladu s sodno prakso Sodišča mora biti otrokovo običajno prebivališče določeno na podlagi vseh dejanskih okoliščin posameznega primera. Poleg fizične prisotnosti otroka v državi članici je treba upoštevati tudi druge dejavnike, ki lahko kažejo, da ta navzočnost nikakor ni začasna ali priložnostna ter da otrokovo prebivališče odraža neko vključenost v družbeno in družinsko okolje (glej v tem smislu sodbe z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točki 37 in 38; z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točke 44 in od 47 do 49, in z dne 8. junija 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, točki 42 in 43).
- 42 Iz te sodne prakse izhaja, da se otrokovo običajno prebivališče v smislu Uredbe št. 2201/2003 ujema s krajem, ki dejansko zanj pomeni središče njegovih življenjskih interesov. Za namene člena 8(1) te uredbe mora sodišče, ki odloča o zadevi, ugotoviti, kje je bilo to središče interesov ob vložitvi zahtevka v zvezi s starševsko odgovornostjo glede otroka.
- 43 V tem okviru je treba na splošno upoštevati dejavnike, kot so trajanje, rednost, razmere in razlogi bivanja otroka na ozemlju različnih zadevnih držav članic, kraj in njegove razmere šolanja ter družinske in socialne vezi otroka v navedenih državah članicah (glej v tem smislu sodbo z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točka 39).
- 44 Poleg tega, kadar otrok ni šoloobvezen, *a fortiori* kadar je še dojenček, okoliščine, v katerih je referenčna oseba ali referenčne osebe, s katerimi živi ter ki imajo dejansko pravico glede njegovega varstva in vzgoje in zanj vsakodnevno skrbijo – praviloma njegovi starši – pomenijo odločilen dejavnik za določitev kraja, kjer je središče njegovih življenjskih interesov. Sodišče je namreč navedlo, da je okolje takega otroka predvsem družinsko, določeno s to osebo oziroma s temi osebami, ter da si neizogibno deli družbeno in družinsko okolje z okolico, od katere je odvisen (glej v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2010 Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točke od 53 do 55).

- 45 Zato je treba v primeru, v katerem tak dojenček vsakodnevno prebiva s starši, zlasti določiti kraj, kjer ti stalno prebivajo ter so vključeni v socialno in družbeno okolje. V zvezi s tem je treba upoštevati dejavnike, kot so trajanje, rednost, bivalne razmere in razlogi njihovega bivanja na ozemlju različnih zadevnih držav članic ter družinske in socialne vezi, ki jih imajo z otrokom v teh državah članicah vzpostavljene (glej v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točki 55 in 56).
- 46 Nazadnje, namen staršev, da se z otrokom stalno naselijo v neki državi članici, če je izražen s konkretnimi ukrepi, se lahko tudi upošteva pri določitvi njegovega običajnega prebivališča (glej v tem smislu sodbo z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točka 40; z dne 9. oktobra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, točka 52, in z dne 8. junija 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, točka 46).
- 47 Ob tem, da je bilo opozorjeno na splošne preudarke, iz predložitvene odločbe izhaja, da je v obravnavanem primeru otrok MO rojen in je prebival v Bruslju z obema staršema ter da je na dan vložitve zahtevka za določitev načinov izvrševanja starševske odgovornosti, potem ko sta se zadnjenavedena razšla, še vedno prebival v Bruslju pri osebi HR, pri čemer ta dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka. Iz te odločbe je tudi razvidno, da oseba HR, ki že več let prebiva v istem mestu, tam opravlja poklicno dejavnost v okviru delovnega razmerja za nedoločen čas. Te okoliščine tako dokazujejo, da sta bila ob predložitvi zadeve predložitvenemu sodišču oseba HR in otrok, ki je od nje odvisen, stalno prisotna na belgijskem ozemlju. Poleg tega ob upoštevanju trajanja, rednosti, razmer in razlogov tega prebivanja to načeloma kaže na neko stopnjo vključenosti zadevnega od staršev v družbeno okolje, ki ga deli z otrokom.
- 48 Poleg tega, čeprav je družinsko okolje dojenčka, kadar starši živijo ločeno, res v veliki meri določeno s tistim od staršev, s katerim vsakodnevno živi, pa je drugi od staršev prav tako del tega okolja, dokler ima otrok še vedno redne stike z njim. Kadar taka povezava obstaja, jo je tako treba upoštevati za določitev kraja, kjer je središče otrokovih življenjskih interesov.
- 49 Teža, ki jo je treba pripisati taki povezavi, se razlikuje glede na okoliščine vsakega posameznega primera. Za potrebe zadeve, kot je ta v postopku v glavni stvari, je dovolj navesti, da dejstvo, da je otrok prvotno bival v mestu, kjer običajno prebiva tudi z drugim od staršev, prav tako kot dejstvo, da ta od staršev še vedno prebiva v tem mestu in ima tedenske stike z otrokom, dokazujeta, da je zadnjenavedeni v zadevnem mestu vključen v družinsko okolje, ki ga sestavljata oba njegova starša.
- 50 Iz predložitvene odločbe je sicer tudi razvidno, da je otrok MO večkrat, včasih tudi do tri mesece, prebival na Poljskem, to je v državi članici izvora osebe HR, v kateri prebiva tudi njena družina.
- 51 V zvezi s tem pa je vendar ugotovljeno, da je bil razlog za bivanje osebe MO na Poljskem dopust matere in prazniki. Vendar je treba pojasniti, da bivanja otroka s starši na ozemlju države članice v preteklosti v okviru počitnic načeloma ustrezajo občasnim in začasnim prekinitvam v običajnem življenju. Taka bivanja torej na splošno ne smejo pomeniti odločilnih okoliščin v okviru presoje kraja običajnega prebivališča otroka. Okoliščina, da so v obravnavanem primeru ta bivanja včasih trajala več tednov ali celo več mesecev, sama po sebi ne izpodbije upoštevnosti teh ugotovitev.
- 52 V zvezi s tem tudi ni odločilno dejstvo, da oseba HR izvira iz zadevne države članice in da je na podlagi tega otrok vključen v kulturo te države – kar naj bi zlasti dokazoval jezik, v katerem se v glavnem izraža, in dejstvo, da je bil tam krščen – ter vzdržuje stike s člani svoje družine, ki stalno prebivajo v navedeni državi.
- 53 Res je, kot sta oseba HR in poljska vlada poudarili v stališčih, da je Sodišče v sodbi z dne 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točka 55), ugotovilo, da krajevno in družinsko poreklo tistega od staršev, ki izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, lahko pride v poštev za opredelitev vključitve v družbeno in družinsko okolje navedenega od staršev in zato otrokove vključitve.

- 54 Vendar kot je bilo tudi opozorjeno v točki 41 te sodbe, določitev otrokovega običajnega prebivališča v smislu člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 vključuje celovito presojo okoliščin posameznega primera. Navedbe, podane v okviru neke zadeve, je torej mogoče prenesti na drugo zadevo samo s previdnostjo.
- 55 V zvezi s tem, v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), je B. Mercredi zapustila Združeno kraljestvo, kjer je prej prebivala s svojo hčerjo, in se preselila na otok Réunion (Francija), čeprav je bila zadnjenavedena stara le dva meseca. V trenutku preselitve je B. Mercredi imela sama „pravico do varstva in vzgoje“ otroka v smislu člena 2(9) Uredbe št. 2201/2003. Ker sta na dan vložitve tožbe v tej zadevi mati in hči le nekaj dni prebivali na zadevnem otoku, je šlo za ugotovitev, ali otrokovo običajno prebivališče v smislu te uredbe ostaja v Združenem kraljestvu ali pa je bilo ob upoštevanju take geografske preselitve preneseno v Francijo. V tem okviru okoliščine, da B. Mercredi izvira iz tega otoka, da njena družina na njem še vedno prebiva in da govori francosko, pomenijo indice, s katerimi je mogoče dokazati njeno stalno preselitev in tudi prenos običajnega prebivališča njene hčere.
- 56 Nasprotno pa v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, geografsko poreklo tistega od staršev, ki dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, ter odnosi, ki jih ima ta s svojo družino v zadevni državi članici, ne more za določitev kraja, kjer je središče življenjskih interesov otroka, zakriti objektivnih okoliščin, ki kažejo, da je ta otrok ob vložitvi zahtevka v zvezi s starševsko odgovornostjo trajno prebival s tem od staršev v drugi državi članici.
- 57 Poleg tega je res, da kulturne vezi otroka do države članice izvora njegovih staršev lahko dokazujejo obstoj neke povezanosti med otrokom in zadevno državo članico ter v bistvu pomenijo državljansko vez. Otrokovo znanje jezikov in njegovo državljanstvo lahko, odvisno od primera, pomenita indic za kraj, kjer običajno prebiva (glej v tem smislu sodbo z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točka 39).
- 58 Vendar pa je zakonodajalec Unije v Uredbi št. 2201/2003 glede starševske odgovornosti takim ugotovitvam namenil le malo pozornosti. Natančneje, v skladu s to uredbo pristojnost sodišč države članice, katere državljanstvo ima otrok, lahko prevlada nad pristojnostjo sodišč države članice, v kateri ima običajno prebivališče, samo v okoliščinah in pogojih, izčrpno naštetih v členih 12 in 15 navedene uredbe.
- 59 Ta odločitev temelji na določenem pojmovanju največje otrokove koristi. Zakonodajalec Unije namreč meni, da so sodišča države članice, ki so geografsko blizu običajnemu otrokovemu prebivališču, namreč tista, ki so na splošno najprimernejša za odločanje o ukrepih, ki jih je treba sprejeti v otrokovo korist (glej v tem smislu sodbe z dne 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, točka 36; z dne 15. julija 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, točka 91, in z dne 15. februarja 2017, W in V, C-499/15, EU:C:2017:118, točki 51 in 52).
- 60 Zato se za razlago pojma „običajno prebivališče“ otroka v smislu člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 ne sme dati večjega pomena kulturnim vezem otroka oziroma njegovemu državljanstvu v škodo objektivnih geografskih razlogov, razen ob neupoštevanju namena zakonodajalca Unije.
- 61 Nazadnje, okoliščina, da se ima tisti od staršev, ki dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, glede na primer, namen z njim vrniti v svojo državo članico izvora, ne more biti odločilna v okviru, kot je ta v postopku v glavni stvari.
- 62 Kot je bilo namreč opozorjeno v točki 46 te sodbe, je sicer namen staršev lahko upošteven dejavnik za določitev kraja, v katerem je običajno prebivališče otroka.

- 63 Vendar pa na eni strani okoliščina, da eden od staršev v praksi izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, ne pomeni, da se starševski namen v vseh primerih kaže v izključni volji zadnjenavedenega. Namreč, če sta oba starša nosilca pravice do varstva in vzgoje otroka v smislu člena 2, točka 9, Uredbe št. 2201/2003 in nameravata to pravico uresničevati, je treba upoštevati voljo vsakega od njiju.
- 64 Na drugi strani in vsekakor pa pri določitvi običajnega prebivališča otroka v smislu Uredbe št. 2201/2003, ki temelji predvsem na objektivnih okoliščinah, namen staršev načeloma sam po sebi ne more biti odločilen. Gre samo – glede na primer – za indic, ki lahko dopolnjuje sklenjen krog drugih elementov (glej v tem smislu sodbo z dne 8. junija 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, točki 47 in 51).
- 65 Zato želja tistega od staršev, ki dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, da se z njim v prihodnosti nastani v državi članici izvora tega od staršev, ne glede na to, ali je dokazana, sama po sebi ne more dokazati otrokovega običajnega prebivališča v tej državi članici. Kot navaja češka vlada, se v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, vprašanje kraja, kjer je bilo na dan vložitve zahtevka v zvezi s starševsko odgovornostjo glede otroka običajno prebivališče zadnjenavedenega, ne sme zamenjevati z vprašanjem morebitnega prenosa tega običajnega prebivališča v drugo državo članico v prihodnosti. Dejstvo, da je navedeni od staršev na ta dan imel željo, da se v prihodnosti nastani v svoji državi članici izvora, torej ne more voditi do ugotovitve, da je otrok v njej že prebival na navedeni datum.
- 66 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člen 8(1) Uredbe št. 2201/2003 razlagati tako, da otrokovo običajno prebivališče v smislu te uredbe ustreza kraju, kjer je dejansko središče njegovih življenjskih interesov. Nacionalno sodišče mora ugotoviti, kje je bilo to središče ob vložitvi zahtevka v zvezi s starševsko odgovornostjo glede otroka na podlagi sklenjenega kroga dejanskih elementov. V zvezi s tem so v zadevi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ob upoštevanju dejstev, ki jih je ugotovilo to sodišče, skupaj odločilne te okoliščine:
- dejstvo, da je otrok od rojstva do trenutka, ko sta se starša razšla, običajno prebival z njima v danem kraju;
 - okoliščina, da tisti od staršev, ki od prenehanja življenjske skupnosti para dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, še naprej vsakodnevno prebiva z njim v tem kraju in tam izvršuje svojo poklicno dejavnost v okviru delovnega razmerja za nedoločen čas, ter
 - dejstvo, da je otrok imel v navedenem kraju redne stike z drugim od staršev, ki še vedno prebiva v tem kraju.

Nasprotno pa se v zadevi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, kot odločilne ne smejo upoštevati te okoliščine:

- bivanja tistega od staršev, ki dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, v preteklosti skupaj z otrokom na ozemlju države članice izvora tega od staršev v okviru dopusta ali praznikov;
- poreklo zadevnega od staršev, kulturne vezi otroka s to državo članico, ki iz tega izhajajo, in vezi z njegovo družino, ki prebiva v tej državi članici, ter
- morebitni namen navedenega od staršev, da se z otrokom v prihodnosti stalno naseli v tej državi članici.

Stroški

- ⁶⁷ Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

Člen 8(1) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 je treba razlagati tako, da otrokovo običajno prebivališče v smislu te uredbe ustreza kraju, kjer je dejansko središče njegovih življenjskih interesov. Nacionalno sodišče mora ugotoviti, kje je bilo to središče ob vložitvi zahtevka v zvezi s starševsko odgovornostjo glede otroka na podlagi sklenjenega kroga dejanskih elementov. V zvezi s tem so v zadevi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ob upoštevanju dejstev, ki jih je ugotovilo to sodišče, skupaj odločilne te okoliščine:

- dejstvo, da je otrok od rojstva do trenutka, ko sta se starša razšla, običajno prebival z njima v danem kraju;
- okoliščina, da tisti od staršev, ki od prenehanja življenjske skupnosti para dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, še naprej vsakodnevno prebiva z njim v tem kraju in tam izvršuje svojo poklicno dejavnost v okviru delovnega razmerja za nedoločen čas, ter
- dejstvo, da je otrok imel v navedenem kraju redne stike z drugim od staršev, ki še vedno prebiva v tem kraju.

Nasprotno pa se v zadevi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, kot odločilne ne smejo upoštevati te okoliščine:

- bivanja tistega od staršev, ki dejansko izvršuje pravico do varstva in vzgoje otroka, v preteklosti skupaj z otrokom na ozemlju države članice izvora tega od staršev v okviru dopusta ali praznikov;
- poreklo zadevnega od staršev, kulturne vezi otroka s to državo članico, ki iz tega izhajajo, in vezi z njegovo družino, ki prebiva v tej državi članici, ter
- morebitni namen navedenega od staršev, da se z otrokom v prihodnosti stalno naseli v tej državi članici.

Podpisi